

УДК 347.73:631

ПРО УДОСКОНАЛЕННЯ ПОРЯДКУ ПРОВЕДЕННЯ ПОЗАПЛАНОВИХ ДОКУМЕНТАЛЬНИХ ПЕРЕВІРОК ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ

**В.В. МУШЕНОК, кандидат юридичних наук,
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»**

**А.В. БЕРЕЗЮК, студентка юридичного факультету,
Київський національний університет імені Т.Г. Шевченка**

У статті здійснено аналіз визначених Податковим кодексом України окремих підстав та порядку проведення податковими органами позапланових документальних перевірок платників податків та надано пропозиції по удосконаленню їх правового регулювання.

Податковий кодекс України, податковий орган, позапланова документальна перевірка, платник податків, правове регулювання.

Прийняття Податкового кодексу України дало можливість у одному нормативно-правовому акті поєднати майже всі матеріальні та процесуальні сторони регулювання податкової системи. Зокрема, отримали чітке закріплення у кодифікованому нормативному акті питання формування вичерпного переліку податків та зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, компетенцію контролюючих органів, повноваження й обов'язки їх посадових осіб під час здійснення податкового контролю тощо.

Проте у результаті практичного застосування норм Податкового кодексу України податковими органами у процесі податкового адміністрування, зокрема при проведенні позапланових виїзних перевірок, стає очевидним недосконалість окремих фінансово-правових норм та необхідність їх удосконалення, шляхом внесення змін до чинного податкового законодавства.

У фінансово-правовій науці нашої держави за період від набрання чинності Податковим кодексом України до даного часу питанням аналізу та наукового обґрунтування компетенції посадових осіб податкових контролюючих органів, час здійснення планових, позапланових та фактичних перевірок присвячена невелика кількість досліджень вітчизняних науковців: Є. Алісова, В. Білоуса, Л. Воронової, О. Дмитрик, П. Кучерявенка, О. Лукашева, В. Мельник, В. Чернадчука та інших.

Метою даної статті є спроба охарактеризувати та надати пропозиції по удосконаленню окремих норм законодавчо закріпленого порядку проведення документальних позапланових перевірок.

Отже, Податковим кодексом України передбачено проведення податкового контролю у формі здійснення камеральних, документальних та фактичних перевірок.

Предметом документальної перевірки є своєчасність, достовірність, повнота нарахування та сплати податків та зборів, а також дотримання валютного та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, дотримання роботодавцем законодавства щодо укладення трудового договору, оформлення трудових відносин з працівниками (найманими особами) та яка проводиться на підставі податкових декларацій (розрахунків), фінансової, статистичної та іншої звітності, реєстрів податкового та бухгалтерського обліку, ведення яких передбачено законом, первинних документів, які використовуються в бухгалтерському та податковому обліку і пов'язані з нарахуванням і сплатою податків та зборів, виконанням вимог іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на органи державної податкової служби, а також отриманих в установленому законодавством порядку органом державної податкової служби документів та податкової інформації, у тому числі за результатами перевірок інших платників податків [1].

Залежно від мети, завдань та способу проведення документальні перевірки поділяються на планові та позапланові.

З метою проведення перевірки платників податків, які мають ризик щодо несплати податків та зборів чи невиконання іншого законодавства, контроль за яким покладено на органи державної податкової служби, передбачено проведення документальних планових перевірок. Вони передбачаються у плані-графіку проведення планових документальних перевірок та проводяться періодично залежно від ступеня ризику в діяльності таких платників податків. Платники податків з незначним ступенем ризику включаються до плану-графіка не частіше, ніж раз на три календарних роки, середнім - не частіше ніж раз на два календарних роки, високим - не частіше одного разу на календарний рік. Право на проведення документальної планової перевірки платника податків надається лише у випадку, коли йому не пізніше ніж за 10 календарних днів до дня проведення зазначеної перевірки вручено під розписку або надіслано рекомендованим листом з повідомленням про вручення копію наказу про проведення документальної планової перевірки та письмове повідомлення із зазначенням дати початку проведення такої перевірки [1].

Документальна позапланова виїзна перевірка не передбачається у плані роботи податкового органу та проводиться на підставі поданих податкових декларацій (розрахунків), фінансової, статистичної та іншої звітності, реєстрів податкового та бухгалтерського обліку, ведення яких передбачено законом, первинних документів, які використовуються в бухгалтерському та податковому обліку і пов'язані з нарахуванням і сплатою податків та зборів, виконанням вимог іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на податкові органи, а також

отриманих в установленому законодавством порядку контролюючим органом документів та податкової інформації, у тому числі за результатами перевірок інших платників податків.

Отже, документальна позапланова виїзна перевірка є найбільш ефективним методом здійснення податковими органами контролю щодо своєчасності, достовірності, повнотою нарахування і сплати податків та зборів, а також дозволяє більш оперативно виявляти порушення податкового, валютного та іншого законодавства (здійснення господарської діяльності без державної реєстрації, приховування трудових відносин із найманою особою тощо) здійснення контролю за яким покладено на податкові органи [2, с. 10].

Згідно інформації ДПА України, найбільш ефективним та оперативним засобом виявлення порушень податкового законодавства є саме позапланові перевірки, які були проведені податковими органами України на підставі того, що за наслідками перевірок інших платників податків або отримання податкової інформації виявлено факти, що свідчать про можливі порушення платником податків податкового, валютного та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на органи державної податкової служби [3].

В період до прийняття Податкового кодексу України, підстави та процедура проведення позапланових виїзних перевірок буда визначена у ст. 11¹ (Підстави та порядок проведення органами державної податкової служби планових і позапланових виїзних перевірок своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати податків та зборів (обов'язкових платежів) Закону України «Про державну податкову службу в Україні». Зокрема, в цьому Законі зазначалось, що позаплановою виїзною перевіркою вважається перевірка, яка не передбачена в планах роботи органу державної податкової служби і проводиться за наявності хоча б однієї з таких обставин: 1) за наслідками перевірок інших платників податків виявлено факти, які свідчать про порушення платником податків законів України про оподаткування, валютного законодавства, якщо платник податків не надасть пояснення та їх документальні підтвердження на обов'язковий письмовий запит органу державної податкової служби протягом десяти робочих днів з дня отримання запиту [4].

У ст. 78 (Порядок проведення документальних позапланових перевірок) Податкового кодексу України зазначено, що документальна позапланова виїзна перевірка здійснюється за наявності хоча б однієї з таких обставин: 1) за наслідками перевірок інших платників податків або отримання податкової інформації виявлено факти, що свідчать про можливі порушення платником податків податкового, валютного та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на органи державної податкової служби, якщо платник податків не надасть пояснення та їх документальні підтвердження на обов'язковий письмовий запит органу державної податкової служби протягом 10 робочих днів з дня

отримання запиту [1].

Аналіз вищевикладених правових норм призводить до висновку про дотримання державними органами принципу стабільності податкового законодавства. Крім того, також досягнуто дотримання основних гарантій прав платників податків при здійсненні заходів податкового контролю, тобто законодавчого встановлення вичерпного переліку підстав проведення документальних виїзних позапланових перевірок.

Однак, на нашу думку, необхідним є вилучення зі ст. 78 Податкового кодексу України норми про проведення документальної податкової перевірки лише за умови, якщо платник податків не надасть пояснення та їх документальні підтвердження на обов'язковий письмовий запит органу державної податкової служби протягом 10 робочих днів з дня отримання запиту.

Оскільки за наявності акта перевірки іншого платника податків, підписаного посадовими особами органу державної податкової служби та самим платником податків або його законним представником або отримання податкової інформації виявлено факти, що свідчать про можливі порушення платником податків Конституції України; Податкового кодексу України, валютного та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на органи державної податкової служби; Митного кодексу України та інших законів з питань митної справи у частині регулювання правовідносин, що виникають у зв'язку з оподаткуванням митом операцій з переміщення товарів через митний кордон України; чинних міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України і якими регулюються питання оподаткування; рішень Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування з питань місцевих податків та зборів, очевидним є негайне проведення позапланової документальної перевірки.

У свою чергу, надання десятиденного терміну платнику податків на підготовку відповіді з наданням пояснення та їх документальні підтвердження на обов'язковий письмовий запит органу державної податкової служби, може призвести до ухилення від оподаткування шляхом припинення діяльності чи неперебування за місцезнаходженням юридичної особи тощо, а також уникнення фінансової, адміністративної чи кримінальної відповідальності.

Отже, на нашу думку, на даному етапі необхідне внесення змін і доповнень до окремих положень Податкового кодексу України, з метою його удосконалення та адаптації до інших законодавчих норм. Зокрема, необхідним є внесення змін до порядку проведення податковими органами документальних позапланових перевірок, визначених ст. 78, шляхом вилучення норми про можливість проведення документальної податкової перевірки лише за умови, якщо платник податків не надасть пояснення та їх документальні підтвердження на обов'язковий письмовий запит органу державної податкової служби протягом 10 робочих днів з

дня отримання запиту. Оскільки ця норма спільно зі ст. 19 Конституції України, в якій йдеться мова про те, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [5] ускладнює, а інколи і унеможлиблює здійснення ефективного та своєчасного податкового контролю з метою попередження вчинення платниками податків, їх посадовими особами порушень законів з питань оподаткування та порушень вимог, встановлених іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, та застосування до порушників юридичної відповідальності.

Список літератури:

1. Податковий кодекс України : Закон України від 2 грудня 2010 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. Автогров В.І. Революційних змін від Податкового кодексу України чекати не варто / В.І. Автогров // Юридична газета. – 2011. – № 10. – С. 9.
3. Щодо окремих питань стосовно контролю за додержанням податкового законодавства платниками податків – юридичними особами : Лист ДПА України від 6 липня 2012 р. №14082/7/23-4017/354. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sts.gov.ua/podatkova-baza>.
4. Про систему оподаткування : Закон України від 25 червня 1991 р. № 1251-XII // Відомості Верховної Ради України – 1991. – № 39. – Ст. 510.
5. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

В статье осуществлен анализ определенных Налоговым кодексом Украины отдельных оснований и порядка проведения налоговыми органами внеплановых документальных проверок налогоплательщиков и предоставлены предложения по усовершенствованию их правового регулирования.

Налоговый кодекс Украины, налоговый орган, внеплановая документальная проверка, налогоплательщик, правовое регулирование.

In the article the analysis of certain is carried out by the Tax law of Ukraine of separate grounds and order of realization of provided for by the plan documentary not verifications of taxpayers tax organs and suggestions are given on the improvement of them legal adjusting.

Tax law of Ukraine, tax organ, provided for by the plan documentary not verification, taxpayer, legal adjusting.